

रजिस्ट्री नं. : डी-221

Price : Rs. 4-00
REGISTERED NO. D-221
रजिस्टरी नं. : डी-221

भारत का याजपत्र
The Gazette of India
भारत ਦਾ ਗੱਜ਼ਟ

आताधारण
EXTRAORDINARY
ਅਸਾਧਾਰਣ
भਾਗ XIV - ਅਨੁਭਾਗ - 1
PART-XIV-SECTION-1
ਭਾਗ XIV - ਅਨੁਭਾਗ - 1
ਪ੍ਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ
PUBLISHED BY AUTHORITY
ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ

सं 4]	नई दिल्ली,	वीरवार, 22 जून,	1995/24 ज्येष्ठ,	1917	(शक)	[खण्ड - VIII]
No. 4]	NEW DELHI,	THURSDAY, JUNE 22,	1995/JYAISTHA 24,	1917	(SAKA)	[VOL - VIII]
नं 4]	ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ,	ਵੀਰਵਾਰ, 22 ਜੂਨ,	1995/24 ਜੋਨ,	1917	(ਸ਼ਕ)	[ਜਿਲਦ-VIII]

वਿਧਿ ਔਰ ਨਿਯਮ ਮੰਨਾਲਾਯ
(ਵਿਧਾਵੀ ਵਿਭਾਗ)
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਵੀਰਵਾਰ, 22 ਜੂਨ, 1995/24 ਜ्येष्ठ, 1917 (ਸ਼ਕ)

द एनीशियन्ट मानूमेंट्स प्रजरवेशन ऐक्ट, 1904 का ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਰਾ਷ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਿਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਧਿਕੂਤ ਪਾਠ (ਕੇਨ੍ਦ੍ਰੀ ਵਿਧਿ) ਅਧਿਨਿਯਮ, 1973 (1973 ਦਾ 50) ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਖਣਡ (ਕਾ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਯੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੌਜੂਦਾ ਇਸਕਾ ਪ੍ਰਾਧਿਕੂਤ ਪਾਠ ਸਮਝਾ ਜਾਏਗਾ।

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE
(LEGISLATIVE DEPARTMENT)
NEW DELHI, THURSDAY 22 JUNE, 1995 /JYAISTHA 24, 1917 (SAKA)

The Ancient Monuments Perservation Act, 1904 is hereby published under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative text there of in Punjabi under clauses (a) of section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws) Act, 1973 (50 of 1973).

ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲਾ
(ਵਿਧਾਨ ਵਿਭਾਗ)
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਵੀਰਵਾਰ, 22 ਜੂਨ, 1995/24 ਜੋਨ, 1917 (ਸ਼ਕ)

ਦ ਐਨਿਸਿਟੇਟ ਮਾਨੂਮੇਟਸ ਪਰਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1904 ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਧੀਨ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਤਾਖੁਕਤ ਪਾਠ (ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ) ਐਕਟ, 1973 (1973 ਦਾ 50) ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਖੰਡ (ਉ) ਅਧੀਨ ਉਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਖੁਕਤ ਪਾਠ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(1)

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਪਰਿਰਖਣ ਐਕਟ, 1904

(1904 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰ: 7)

[22 ਜੂਨ, 1904 ਤੱਕ ਸੌਥੇ ਅਨੁਸਾਰ]

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਤਵੀ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਂ ਕਲਾਤਮਕ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਿਰਖਣ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ।

[18 ਮਾਰਚ, 1904]

ਕਿਉਂਚੋ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਰਖਣ ਲਈ, ਪੁਰਾਨੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੁਰਵਧਾਰ ਤੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਬਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਦਾਈ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਸੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਤਵੀ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਂ ਕਲਾਤਮਕ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਅਤੇ ਅਰਜਨ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਐਕਟ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

ਸੰਖੇਪ ਨੰ ਅਤੇ
ਵਿਸਤਾਰ।

1. (1) ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਪਰਿਰਖਣ ਐਕਟ, 1904, ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

(2) ਇਸ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਜੰਮ੍ਹ ਅਤੇ ਕਸਮੀਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਹੈ।

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।

2. ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਵਿਸੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵਿਰੁੱਧ ਨ ਹੋਵੇ,—

(1) "ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਬਣਤ, ਉਸਾਰੀ ਜਾਂ ਯਾਦਗਾਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਤ੍ਤ੍ਵ ਜਾਂ ਕਬਰ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਗੁਢਾ, ਸ਼ਿਲਾ ਘਾੜਤ, ਖੁਣਾਈ ਜਾਂ ਇੱਕ-ਪੱਥਰੀ ਕ੍ਰਿਤ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਪੁਰਾਤਤਵੀ ਜਾਂ ਕਲਾਤਮਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਚੇ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ—

(ੴ) ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਸਥਲ ;

(ਅ) ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਸਥਲ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਭੰਡਾਰੀ ਅਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ, ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਵਲਗਣ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਹੋਰਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਰਖਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ

(ੳ) ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸੌਖ-ਪੂਰਣ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ;

(2) "ਪੁਰਾਨਾ-ਅਵਸ਼ੇਸ਼" ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੁਕਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਂ ਪੁਰਾਤਤਵੀ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਨੀ, ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਜਾਂ ਖਿੰਡਣ ਤੋਂ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮੇਂ ;

(3) "ਕਮਿਸ਼ਨਰ" ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਕਰਤਵਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਖਿਤਾਰਤ ਹੈ ;

(4) "ਸਾਂਡ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨਾ" ਅਤੇ "ਸਾਂਡ ਸੰਭਾਲ" ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਵਲਗਣ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਪਾਉਣਾ, ਉਸਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਹਾਲਤ ਬਹਾਲ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸਾਂਡ ਸੰਭਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤਕ ਸੌਖਪੂਰਣ ਪਹੁੰਚ ਸੁਹਿਸਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ;

(5) "ਛੋਂ" ਵਿੱਚ ਮਾਲੀਆ-ਮੁਕਤ ਮਹਾਲ, ਮਾਲੀਆ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਹਾਲ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਦਿੱਤਕਾਲਯੋਗ ਭੰਦਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹੀ ਮਹਾਲ ਜਾਂ ਭੰਦਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਰਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨ ਅਤੇ

(6) "ਮਾਲਕ" ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸੰਯੁਕਤ ਮਾਲਕ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਨਮਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਯੁਕਤ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਨਮਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਿਹਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਾਂ ਟ੍ਰਸਟੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਹੱਕ ਉਤਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਾਂ ਟ੍ਰਸਟੀ ਦਾ ਪਦ ਉਤਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ :

ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਾਂ ਟ੍ਰਸਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪੂਰਬਕ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

ਸੁਰੱਖਿਅਤ
ਯਾਦਗਾਰਾਂ ।

3. (1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰਥ ਅੰਦਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹੋਣਾ ਐਲਾਨ ਸਕੇਗੀ ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਰਿਕ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੀ ਇੱਕ ਨਕਲ ਯਾਦਗਾਰ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਿਸੇ ਨੁਮਾਇਆਂ ਥਾਂ ਤੇ ਇਸ ਇਤਲਾਹ ਸਮੇਤ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਇਤਹਾਜ਼ੀ ਤੇ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ, ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਤੋਂ, ਜਦ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ, ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

(3) ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਕਤ ਮੁੱਦਤ ਗੁਜਰਨ ਤੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਇਤਹਾਜ਼ੀ ਤੇ, ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਣ, ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੇਗੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵੇਗੀ ।

(4) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਅਧਿਸੂਚਨਾ, ਜੇਕਰ ਅਤੇ ਜਦ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਨ ਲੈ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਤੌਰ ਦੀ ਨਿਰਣੇਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਯਾਦਗਾਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰਥ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰਾਂ

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ
ਵਿੱਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ
ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ
ਅਰਜਨ ।

4. (1) ਕਲੈਕਟਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ, ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਖਰੀਦ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪੱਟਾ ਲੈ ਸਕੇਗਾ ।

(2) ਕਲੈਕਟਰ, ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਹਿੱਦਾ ਜਾਂ ਵਸੀਅਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ।

(3) ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਲਿਖਤ ਦੁਆਰਾ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਸ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨਿਯਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ, ਅਜਿਹੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ।

(4) ਜਦ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਤਦ ਮਾਲਕ, ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਉਪਰੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਿਵਾਏ, ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਸੰਪਦਾ, ਅਧਿਕਾਰ, ਹੱਕ ਅਤੇ ਹਿੱਤ ਰੱਖੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਉਸ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨਿਯਤ ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ।

(5) ਜਦ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਤਦ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਹ ਉਪਰੰਧ, ਜੋ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਤਕਮੀਲੇ ਗਏ ਕਰਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਕਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਤਕਮੀਲੀ ਗਈ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ।

(6) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਥੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਉਸ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਸੰਭਾਲ ਸਕੇਗਾ ।

5. (1) ਕਲੈਕਟਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ, ਮਾਲਕ ਕੌਲ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰ ਪ੍ਰਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਪਰਿਰਖਣ ਲਈ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕਰਾਰ ਕਰੇ ।

(2) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਰਾਰ, ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਪਰੰਧ ਕਰ ਸਕੇਗਾ :—

- (ੳ) ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ;
- (ਅ) ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸਾਂਭ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਰਤਵ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਲਈ ਨਿਯੋਜਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ;
- (ਇ) ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਲੱਗਣ, ਹਟਾਉਣ, ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਤੁਪ-ਵਿਗਾੜਨ ਜਾਂ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਸਬਲ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤਾਮੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣਾ ;
- (ਸ) ਪਹੁੰਚ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਕਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ-ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ;
- (ਹ) ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨੋਟਿਸ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਭੋਂ ਜਿਸ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਭੋਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਉਲਿਖਤ ਹਿੱਸਾ ਉਸ ਦੇ ਬਜਾਰੀ ਮੁਲ ਤੇ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ;
- (ਕ) ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਪਰਿਰਖਣ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਇਖਰਾਜਾਤ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ;
- (ਖ) ਜਦੋਂ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਪਰਿਰਖਣ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਇਖਰਾਜਾਤ ਉਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਮਾਲਕਾਨਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਯਾਦਗਾਰ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ ;
- (ਗ) ਕਰਾਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਝਗੜੇ ਦਾ ਵੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ; ਅਤੇ
- (ਘ) ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਪਰਿਰਖਣ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ, ਜੋ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਕਰਾਰ ਦਾ ਉਚਿਤ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ।

+ + +

(4) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਰਾਰ ਦੇ ਨਿਰੰਧਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ, ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ ।

(5) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰਵ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਕਲੈਕਟਰ, ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਕਰਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ।

(6) ਮਾਲਕ ਕਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਕਰਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

(7) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਰਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅੰਜਿਹੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਨਮਿਤ ਕਰਾਰ ਤਕਮੀਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਵਿਉਤਪੰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਜਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਉਸ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਕਰਾਰ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ।

(8) ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਜਾਂ ਪੰਚਿਕਾਰੀ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਖਰਾਜਾਤ ਬਾਰੇ ਕੋਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਰਜਤ ਕੀਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਰਾਰ ਦੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

6. (1) ਜੇ ਮਾਲਕ, ਬਾਲ-ਅਵਸਥਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਿਰਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਨਮਿਤ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਕਤਿਵਾਨ ਹੈ, ਧਾਰਾ 5 ਦੁਆਰਾ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

(2) ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁੱਖੀਆ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਅਫਸਰ, ਧਾਰਾ 5 ਦੁਆਰਾ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

(3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਮਿਤ ਉਹ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਸੁਰਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਗ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਸ ਧਰਮ ਦੀ ਧਾਰਮਕ ਉਪਾਸਨਾ, ਜਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਰਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਤਕਮੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇਗੀ।

7. (1) ਜੇ ਕਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਦਖੀਲਕਾਰ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਦੇ ਕਰਾਰ ਦੇ ਨਿਰੰਧਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਕਰਨ, ਹਟਾਉਣ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਦਲ ਬਦਲ ਕਰਨ, ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ-ਵਿਗਾੜਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਥਲ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਲੈਕਟਰ ਕਰਾਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਮਨੁੰਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

(2) ਜੇ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਪੰਚਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕਰਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਲੈਕਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਪੰਚਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਅਜਿਹੇ ਵਾਜਥੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਕਲੈਕਟਰ ਨਿਯਤ ਕਰੇ, ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਪੇਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਲੈਕਟਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਖ਼ਤਿਆਰਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਇਖਰਾਜਾਤ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਲਕ ਕਰਾਰ ਅਧੀਨ ਉੱਤਰਦਾਈ ਹੋਵੇ, ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਹੋਵੇ।

(3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਦੁਖਤ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਸੂਬ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਛੁਪਭੇਦ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਛੈਸਲਾ ਅੰਤਮ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੁਝ ਕੂ ਵਿਕਤੀਆਂ
ਤੇ ਖਰੀਦਾਰਾਂ ਦਾ
ਅਤੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ
ਵਿਉਤਪਨ ਅਧਿਕਾਰ
ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ
ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ
ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ
ਤਕਮੀਲੀ ਲਿਖਤ
ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦ ਹੋਣਾ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ
ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ
ਇੰਡੋ-ਟ ਦੀ
ਵਰਤੋਂ ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ
ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਖਰੀਦ ।
1894 ਦਾ 1

8. ਹੱਠਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਬਕਾਏ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਮੰਗ ਲਈ ਵਿਕਰੀ ਤੇ, ਜਾਂ ਬੰਗਾਲ ਪਟਨੀ ਤਾਲੁਕ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 1819 ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਕਰੀ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਮਹਾਲ ਜਾਂ ਭੌਤਾਰੀ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਧਾਰਾ 4 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਤੱਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਲਿਖਤ ਤਕਮੀਲੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੱਠਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਉਸ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਵਿਉਤਪਨ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਅਧੀਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਲਿਖਤ ਤਕਮੀਲੀ ਹੈ, ਯਾਦਗਾਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਲਿਖਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ।

9. (1) ਜੇ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਪਰਿਰਖਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਕਰਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤਵਾਨ ਹੈ, ਕਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਕੋਲ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ, ਅਜਿਹਾ ਕਰਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਦੰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੱਦਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਵੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਇੰਡੋ-ਟ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਲੈਕਟਰ ਅਜਿਹੇ ਇੰਡੋ-ਟ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਡਾਗ ਦੀ ਉਚਿਤ ਵਰਤੋਂ ਲਈ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਵਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਜਾਂ, ਜੇ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨਤ ਖਰਚ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਦਰਖਸ਼ਤ ਦੇ ਸਕੇਗਾ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਦਰਖਸ਼ਤ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੇ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਲਬ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਇੰਡੋ-ਟ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਡਾਗ ਦੀ ਉਚਿਤ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇਜ਼ਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹੋਵੇ।

10. (1) ਜੇ ਕੋਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਜਰਜਰਾ ਹੋ ਜਾਣ, ਹਾਨੀ ਹੋ ਜਾਣ ਜਾਂ ਜਰਜਰਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਭੌਤਿਕ ਅਰਜਨ ਐਕਟ, 1894 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਜਨ ਕਰ ਲਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਰਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਪਰਿਰਖਣ ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰਥ ਅੰਦਰ "ਲੋਕ ਪ੍ਰਯੋਜਨ" ਹੋਵੇ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਖਰੀਦ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੇਠ-ਲਿਖੀਆਂ ਸੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ—

(ਉ) ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਡਾਗ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਧਰਮ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਅ) ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਤਕਮੀਲੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਹੈ ਜੋ ਅਜੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹੈ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਖਰੀਦ ਦੀਆਂ ਉਕਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਕਰਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤਵਾਨ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਵਾਜ਼ਬੀ ਮੁੱਦਤ ਅੰਦਰ, ਜੋ

ਕਲੈਂਟਰ ਇਸ ਨਮਿਤ ਨਿਯਤ ਕਰੋ, ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਰਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਸਫਲ ਨ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਾਰ ਸਮਾਪਤ ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧੀਨੇ ਇਰਾਏ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ
ਦੇ ਨੌਜਵਾਨੇ, ਖਾਣਕਾਰੀ
ਆਦਿ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ
ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਦਰੀ
ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ।

10. ਉ. (1) ਜੇ ਕੋਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਖਾਣਕਾਰੀ, ਖਦਾਨ ਕਿਰਿਆ, ਖੁਦਾਈ, ਜਾਂ ਵਿਸਫੋਟਨ ਅਤੇ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਮਲ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਜਾਂ ਪਰਿਰਖਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਸੀਮਤ ਜਾਂ ਵਿਨਿਯਮਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੋਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਹੋਠ-ਲਿਖਿਆਂ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕੇਗੀ —

- (ੳ) ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨਿਯਮ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੋਣੇ ਹਨ ;
- (ਅ) ਖਾਣਕਾਰੀ, ਖਦਾਨ ਕਿਰਿਆ, ਖੁਦਾਈ, ਵਿਸਫੋਟਨ ਅਤੇ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਤਦ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਜਦ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਲਸੰਸ ਦੇ ਨਿਬੰਧਨਾਂ ਦੀ ਅਨੁਸਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ
- (ੳ) ਉਹ ਅਖਾਰਿਟੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਬੰਧਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ, ਉਕਤ ਅਮਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲਸੰਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ, ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨਾ ।

(2) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਤਾਥੇ, ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ ।

(3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਉਧੰਥ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੁ ਰਮਾਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਦੋ ਸੱ ਰੂਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ।

(4) ਜੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਖਲ ਭੋਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਦਸ਼ੀਲਕਾਰ ਕੋਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਪੂਰਬਕ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਭੋਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਖਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਹਾਨ ਬਚੇ ਮੁਆਵਜਾ ਅਦਾ ਕਰੇਗੀ ।

11. (1) ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹਰਿਕ ਅਜਿਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਕੀਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਅਰਜ਼ਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

(2) ਜਦ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸ਼ਤੀ ਸਵੈਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਉਸ ਦੀ, ਅਜਿਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਸਭ ਵਾਜ਼ਬੀ ਸਮਿਆਂ ਤੇ, ਖੁਦ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਐਜੰਟਾਂ, ਮਾਤਹਿਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਮਿਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤਿਆਉਣ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਵਾਂਡਨੀ ਸਮਝੇ, ਯਾਦਗਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੋਵੇਗੀ ।

12. ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕਿਸੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਖਰਚ ਦੇ ਨਮਿਤ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਅੰਸ਼ਦਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਅਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਬਾਬਤ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕੇਗਾ :

ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਕੋਈ ਅੰਸ਼ਦਾਨ, ਉਸ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਨੇਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

(?)

ਜੂ-ਵਰਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, 13. (1) ਕੋਈ ਉਪਸਥਨਾਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਜਾਂ ਪਵਿਤਰ-ਅਸਥਾਨ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਇਸ ਦੂਸਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਨੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਜਾਂ ਆਪਿਵਿਤਰ ਕੀਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇ।

ਜਾਣ ਤੋਂ ਉਪਸਥਨਾਂ

ਉ ਅਸਥਾਨ ਦੀ

ਹਿਫਾਜ਼ਤ।

(2) ਜਿੱਥੇ ਕਲੈਕਟਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੱਟਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਹਿੱਬਾ ਜਾਂ ਵਸੀਅਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਉਸੇ ਹੀ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਉਸ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਗ ਕਿਸੇ ਫਿਰਕੇ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਧਾਰਮਕ ਉਪਸਥਨਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਲੈਕਟਰ ਅਜਿਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਦੁਸਤ ਜਾਂ ਆਪਿਵਿਤਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ—

(ੴ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਅਨੁਸਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿਵਾਏ, ਜੋ ਉਕਤ ਯਾਦਗਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਭਾਗ ਦਾ ਧਾਰਮਕ ਚਾਰਜ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ, ਜੋ ਉਸ ਫਿਰਕੇ ਦੀਆਂ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਯਾਦਗਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਮਕ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਕੇ, ਜਾਂ

(ਅ) ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ, ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਨਿਮਿਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮੇਂ,
← ਯੋਗ ਉਪਬੰਧ ਕਰੇਗਾ।

ਕਿਸੇ ਯਾਦਗਾਰ
ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ
ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ
ਤਿਆਗ।

14. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ—

(ੴ) ਜਿੱਥੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਯਾਦਗਾਰ ਬਾਰੋਂ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਕਰੀ, ਪੱਟੇ, ਹਿੱਬੇ ਜਾਂ ਵਸੀਅਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਅਰਜਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਜਤ ਕੀਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਤਿਆਗ ਸਕੇਗਾ, ਜੋ ਉਸ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਤੱਤ ਸਮੇਂ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਰਜਤ ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ; ਜਾਂ

(ਅ) ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਤਿਆਗ, ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕੂਝ-ਕੂ ਸੁਰਖਿਅਤ
ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਤੱਕ
ਪਹੁੰਚ ਦਾ
ਅਧਿਕਾਰ।

15. (1) ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਥੇ, ਜੋ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਯਾਦਗਾਰ ਤੱਕ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਉਪਬੰਧ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਡੰਗ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਵੀਹ ਰੂਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਸਜ਼ਾਪੈਂਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬੰਨ।

16. ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ, ਹਟਾਏਗਾ, ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਦਲ ਬਦਲ ਕਰੇਗਾ, ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਵਿਗਾੜੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਏਗਾ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਮਕ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਕਰਾਰ ਤਕਮੀਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ, ਹਟਾਏਗਾ, ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਦਲ ਬਦਲ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵਿਗਾੜੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਏਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਦੱਖੀਲਕਾਰ ਜੋ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ

ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਸੁਰਮਾਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਜਾਂ ਕੈਦ ਦੀ, ਜੋ ਚਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ, ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਪੁਰਾ-ਅਵਸੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੁਰ ਵਪਾਰ

ਪੁਛਾ-ਗਲੋਬਾਂ ਦਾ

ਊਥ ਬਧਾਰ ਕਰਨ

ਕੈਂਟਰੋਲ ਕਰਨ

ਈਕੈਂਦਰੀ

ਗਲੋਬਾਂ ਦੀ

ਸ਼ਾਖਾਵਾਰੀ ।

17. (1) ਜੋ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾ-ਅਵਸੇਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਚੇ ਜਾਂ ਹਟਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗਵਾਂਦੀ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਪੁਰਾ-ਅਵਸੇਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਰਗ ਦੇ ਪੁਰਾ-ਅਵਸੇਸ਼ਾਂ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਨੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਮੁੱਦਰ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਭੌਤਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਅੈਕਟ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਉਕਤ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਉਲੰਖਤ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਸਕੇਗੀ ।

(2) ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ, ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾ-ਅਵਸੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਕਤ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਲਿਆਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਸੁਰਮਾਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਪੰਜ ਸੰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ।

(3) ਉਹ ਪੁਰਾ-ਅਵਸੇਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ, ਗਿਆ ਹੈ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ ।

(4) ਕੋਈ ਸੀਮਾਂ-ਮਸੂਲ ਅਫਸਰ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ਼ ਅਫਸਰ ਜੋ ਸਬ-ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਦੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਨ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਸ ਨਮਿਤ ਠੀਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ-ਨੂੰ ਪਾਸ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਪੇਤੇ, ਰੋੜੇ ਜਾਂ ਢੁਆਈ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਫਰ-ਸ਼ਾਮਾਨ ਜਾਂ ਮਾਲ ਦੇ 'ਪੈਕੇਜ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕੇਗਾ, ਜੇ ਉਸ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਮਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

(5) ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਗਲੋਬੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਧਿਅਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮੁਆਵਜਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਐਵਾਰਡ ਕਰ ਸਕੇਗੀ, ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ।

ਧਾਰਤਾਂ, ਨਕਾਸ਼ੀਆਂ, ਪ੍ਰਤਿਮਾਵਾਂ, ਪੇਤਲੀਆਂ ਉਕਰਾਈਆਂ, ਖੁਣਾਈਆਂ, ਜਾਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ

ਧਾਰਤਾਂ, ਨਕਾਸ਼ੀਆਂ

ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀਆਂ

ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਟਾਏ

ਜਾਣ ਤੇ ਕੈਂਟਰੋਲ

ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਂਦਰੀ

ਸਰਕਾਰ ਦੀ

ਸ਼ਕਤੀ ।

18. (1) ਜੋ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਵਿਰਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ

ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਹਨ, ਹਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਤਾਂ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ,

ਜਾਣ ਤੇ ਕੈਂਟਰੋਲ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਹ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ

ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਕਲੱਕਟਰ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟਾਇਆ

ਸ਼ਕਤੀ ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਲੰਖਤ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗਾ ਜੋ ਕਲੱਕਟਰ ਲੋੜੇ ।

(3) ਜੇ ਕਲੈਕਟਰ ਅਜਿਹੀ ਇਜਾਸਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਰਖਾਸਤਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਤਮ ਹੋਵੇਗਾ।

(4) ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਟਾਏਗਾ, ਉਹ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

(5) ਜੇ ਕਿਸੇ ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਪੂਰਬਕ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਾਨ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਤਾਂ—

(ੳ) ਅਜਿਹੀ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਉਕਤ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਤੋਂ ਡੋਟ ਦੇਵੇਗੀ;

(ਅ) ਅਜਿਹੀ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ, ਜੇ ਉਹ ਚੁਕਵੀਂ ਸੰਪੱਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਮੁੱਲ ਤੇ ਖਰੀਦੇਗੀ; ਜਾਂ

(ੳ) ਜੇ ਉਹ ਅਚੁਕਵੀਂ ਸੰਪੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਹਾਨ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜਾ ਅਦਾ ਕਰੇਗੀ।

ਧਾਰਾ 1, ਨਕਸ਼ਾਵਾਂ

19. (1) ਜੇ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਧਾਰਾ 18 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣ, ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹਟਾਏ ਜਾਣ, ਹਾਨੀ ਹੋ ਜਾਣ ਜਾਂ ਜ਼ਰਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪੱਤਰਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦ। ਚੀਜ਼ ਦੀ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਮੁੱਲ ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਰ ਸਕੇਗੀ, ਅਤੇ ਕਲੈਕਟਰ ਤਦ ਖਰੀਦੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੇਵੇਗਾ।

(2) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਖਰੀਦ ਦੀ ਸਕਤੀ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ—

(ੳ) ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਤਿਮਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ; ਜਾਂ

(ਅ) ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਾਜਬੀ ਆਧਾਰ ਤੇ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਲਈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਲਈ ਵਿਅਤੀਗਤ ਹੈ, ਰੱਖੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ।

ਪੁਰਾਤਤਵੀ ਖੁਦਾਈਆਂ

ਪੇਤਰੀ ਨੂੰ

20. (1) ਜੇ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਤਤਵੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਦੀ ਲਈ ਖੁਦਾਈ ਤੇ ਪੁਰਾਤਤਵੀ ਖੋਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਲਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਨਿਯਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਉਲਿਖਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸੂਰਖਿਅਤ ਖੇਤਰ ਹੋਣਾ ਐਲਾਨ ਸਕੇਗੀ।

(2) ਸੂਰਖਿਅਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਸਭ ਪੁਰਾਵਾਨੇ, ਅਜਿਹੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੋਂ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੰਪੱਤੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਕਸੇ ਵਿੱਚ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ, ਅਤੇ ਜਦ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਮੁੰਤਕਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੰਪੱਤੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਗੇ; ਪਰ ਹੋਰ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਦਾਖੀਲਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

ਮੁਲਾਖਿਆਤ ਪੇਤਰ
ਵਿਚੁ ਲੁਧਾਲ ਹੁੰਦ
ਵਾਲਾ ਕੌਂਠੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਕਲੈਕਟਰ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਇਜ਼ਮੜ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ
ਮੁੜ੍ਹ ਮੁਹਾਈ ਕਰਨ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਖੁਦਾਈਆਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।
ਇਸੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ।

(2) ਜਿੱਥੇ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ
ਭੋਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਤਹ ਦੀ ਉਬਲ ਪੁਲਥ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਪਿਕਾਰਾਂ ਦੀ
ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਮੁਆਵਜਾ ਅਦਾ ਕਰੇਗੀ।

ਮੁਲਾਖਿਆਤ ਪੇਤਰ।

ਵਿਚੁ ਪੁਲਥ ਲੋਕੀ

ਪੁਲਥੀ ਹੈ।

ਵਿਅਕਤੀਆਤ ਬਰਨ

ਲਈ ਨਿਯਮ।

ਲਾਗੂ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ

ਵਾਹਾਂ ਹੀ ਸਕਤੀ।

20.ਅ (1) ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਹੇਠ-ਲਿਖਿਆਂ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕੇਗੀ—

(ੴ) ਉਹ ਅਖਾਰਿਟੀਆਂ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ
ਪੁਰਾਤਵੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਖੁਦਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲਸੰਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ;

(ਅ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਵਿਨਿਯਮਨ ਕਰਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਲਸੰਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾ
ਸਕਣਗੇ, ਅਜਿਹੇ ਲਸੰਸਾਂ ਦਾ ਛਾਹਮ ਅਤੇ ਲਸੰਸਧਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸੀਕੁਰਿਟੀ
ਲੈਣਾ;

(ੳ) ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਲਸੰਸਪਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲੱਭੇ ਗਏ
ਪੁਰਾਅਵਸੇਸ਼ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲਸੰਸਧਾਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਵੰਡੇ ਜਾਣਗੇ; ਅਤੇ

(ਸ) ਅਮ ਤੌਰ ਤੇ ਧਾਰਾ 20 ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨਾ।

(2) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ
ਤਾਬੇ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ।

(3) ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਤੱਤਸਮੇਂ ਸਭ ਸੁਰਖਿਅਤ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਆਮ ਹੋ ਸਕਣਗੇ ਜਾਂ
ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੁਰਖਿਅਤ ਖੇਤਰ ਜਾ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਣਗੇ।

(4) ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਇਹ ਉਪਬੰਧ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਲਸੰਸ ਦੀ
ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਸਜਾ ਦਿੱਤੇ
ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਹੋਰ ਉਪਬੰਧ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਭੰਗ ਲਸੰਸਧਾਰੀ ਦੇ ਏਜੰਟ ਜਾਂ ਸੇਵਕ
ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਖੁਦ ਲਸੰਸ-ਧਾਰੀ ਸਜਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੁਲਾਖਿਆਤ ਖੇਤਰ
ਅਭਿਆਤ ਕਰਨ
ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ।

20.ਏ. ਜੇ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਹਿੱਤ ਅਤੇ
ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਧਾਰਕਾਰ ਜਾਂ ਪੁਰਾਅਵਸੇਸ਼ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇ
ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਅਰਜਤ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਤਦ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੇ
ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਉਸ ਭਾਗ ਨੂੰ ਭੋਲ੍ਹੇ ਅਰਜਨ ਐਕਟ, 1894 ਅਧੀਨ ਅਰਜਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਲੋਕ ਪ੍ਰਯੋਜਨ
ਲਈ ਹੋਵੇ।

ਆਮ

ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਮੁਲ ਜਾ
ਮੁਆਫ਼ੇ ਦਾ
ਨਿਰਧਾਰਣ।

21. ਜਿੱਥੇ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਮੁਲ ਦੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੇ
ਮੁੱਲ ਤੇ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਸ ਮੁਆਵਜੇ ਦੇ, ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ
ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਜਿਹਾ
ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਮੁਆਵਜਾ ਭੋਲ੍ਹੇ ਅਰਜਨ ਐਕਟ, 1894 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3, 8 ਤੋਂ 34, 45 ਤੋਂ 47, 51
ਅਤੇ 52 ਦੁਆਰਾ, ਜਿੱਥੇ ਤਕ ਉਹ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਧਬੰਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਸਚੇ
ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ :

1894 ਦਾ 1

1894 ਦਾ 1

ਪਰੰਤੂ ਉਕਤ ਤੋਂ ਅਰਜਨ ਪੈਕਣ, 189। ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕਲੈਕਟਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੋਂ ਅਸੈਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੂਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਮਾਲਕ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਾਜ਼ਬੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜੋ ਕਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਲਿੰਗ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਸੈਸਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਕਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਧਿਕਾਰਤਾ।

22. ਦੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੌਜ਼ੂਦਾਵੱਡੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿਰੁੱਧ ਛੇਡੀ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰੋਪ ਹੈ।

ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ
ਦੀ ਸਕਤੀ।

23. (1) ਕੋਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਿਰ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕੇਗੀ।

(2) ਇਸ ਪਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਇੰਤੀ ਗਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਕਤੀ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਤਾਬੇ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ ਪੂਰਵ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣਾਈ ਜਾਣਗੇ।

ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ
ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਲੋਕ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ
ਬਚਾਉ।

24. ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਣਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਣੇ ਨੇਕਨੀਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਿਤਵੱਤ ਕਿਸੇ ਥਾਰਜ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਲੋੜ ਸੇਵਕ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਦਾਵਾ ਮੁਆਵਜੇ

ਲਈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਫੈਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।